

KATERN 1
november 2022

IN DIT NUMMER

I. DE TYPOLOGIE VAN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP	2
1. Maatschappelijke context van het wettelijk kader	2
2. Definitie van de coöperatieve vennootschap (CV) in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV)	3
3. De coöperatieve finaliteit en waarden	5
4. Vennootschapsrechtelijke bijzonderheden van de CV vanuit het WVV	8
4.1 Terminologie	8
4.2 Bijzondere pluraliteitsvereiste	8
4.3 Soorten effecten	9
4.4 De toetreding tot de vennootschap	9
4.5 Overdracht van aandelen aan bestaande vennoten	10
4.6 Overdracht van aandelen aan derden	10
4.7 De uittreding uit de vennootschap of de terugname van aandelen	11
4.8 De uitsluiting van een venoot	12
4.9 Overlijden van een venoot, faillissement ... of vereffening van de venoot-rechtspersoon	12
4.10 Het scheidingsaandeel	13
4.11 Statuten- en doelwijziging	14
II. DE VERSCHILLEN TUSSEN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP EN ANDERE ORGANISATIEVORMEN	15

De coöperatieve vennootschap: waarin onderscheidt ze zich van andere vennootschapsvormen?

INLEIDING

In Vlaanderen starten haast dagelijks nieuwe economische initiatieven op waarbij duurzame samenwerkingsverbanden en/of het realiseren van sociale, maatschappelijke en ecologische objectieven een belangrijker doel zijn dan het streven naar vermogensvoordelen voor de aandeelhouders.

De veel gebruikte en meest gekende ondernemingsstatuten zoals de naamloze vennootschap (NV) en de besloten vennootschap (BV) zijn hiervoor geen geschikte vehikels. Een andere manier van economie bedrijven vraagt immers ook een ander statuut.

Daarom kreeg de coöperatieve vennootschap, mede op aandringen van de coöperatieve beweging een volwaardige plaats als vennootschapsvorm in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, rekening houdend met haar eigenheid en haar specifieke waarden. Ruim drie jaar na de invoering van het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) stellen we evenwel vast dat de regelgeving rond coöperatieve vennootschappen nog beter bekend en geduid kan worden. En dit zowel bij de coöperaties zelf als bij hun dienstverleners.

Met dit “Vademecum van de coöperatieve vennootschap” hopen Febecoop en Coopfabrik bij te dragen tot een beter begrip en een betere kennis van de coöperatieve vennootschap en de verschillende regelgevingen (vennootschaps-, fiscaal en boekhoudkundig recht) die op deze rechtsvorm van toepassing zijn.

In dit eerste katern belichten we alvast de eigenheid van deze rechtsvorm en gaan we dieper in op de verschillen met gangbare ondernemingsstatuten als de besloten vennootschap (BV), de naamloze vennootschap (NV), de Commanditaire Vennootschap (CommV) en de Vennootschap onder Firma (VOF).

PETER BOSMANS & MARC BOSSCHAERT

I. DE TYPOLOGIE VAN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP

1. Maatschappelijke context van het wettelijk kader

De coöperatieve beweging vandaag

De coöperatieve beweging is een internationale beweging: coöperaties vind je overal ter wereld. Je vindt ze terug in alle sectoren, maten en gewichten. De gemeenschappelijke basis daarbij is: mensen verenigen om in gemeenschappelijke behoeften te voorzien via een onderneming waar ze zelf eigenaar van zijn en die ze democratisch beheren. Coöperaties hebben steeds een maatschappelijk doel, winstmaximalisatie staat nooit centraal. Coöperaties hanteren daarbij een reeks waarden en principes, vastgelegd als de ICA-principes, die door de internationale koepelorganisatie voor coöperaties, de International Cooperative Alliance (ICA) werden vastgelegd.

In de snel veranderende en moeilijke economische en maatschappelijke context waarin we vandaag leven, vindt de coöperatieve vennootschapsvorm zijn toepassing in nieuwe sectoren: de biologische landbouw, korte ketens, eerlijke handel in diverse producten, coöperaties die hernieuwbare energie produceren, platformeconomie met respect voor de arbeidswetgeving, co-housing ea. Febecoop en Coopfabrik zijn ervan overtuigd dat de coöperatieve vennootschapsvorm ook in de toekomst meer dan ooit van betekenis kan zijn voor heel wat nieuwe economische initiatieven.

De coöperatieve vennootschap in het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen

In 2019 werd het nieuwe vennootschaps- en verenigingsrecht van kracht. Is deze hervorming voor de bedrijfswereld, de ingrijpendste sedert 1991, dan heeft ze voor de coöperatieve beweging een nog grotere betekenis: hoewel eerst overwogen werd om de coöperatieve vennootschapsvorm als afzonderlijke rechtsvorm af te schaffen of ze ten hoogste verder te laten bestaan als variante van de besloten vennootschap, zag de wetgever - na lobbywerk van een deel van de coöperatieve beweging - uiteindelijk van dit voornemen af en werd voor de coöperatieve vennootschap een apart boek in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen opgenomen. Bovendien werden voor het eerst sedert het ontstaan van de vennootschapswetgeving in 1873 de coöperatieve identiteit en waarden in de wetgeving verankerd.

Vandaag is de coöperatieve vennootschapsvorm een geschikt wettelijk instrument voor duurzame samenwerkingsverbanden en sociaal ondernemerschap.

2. Definitie van de coöperatieve vennootschap in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen

Na bijna 150 jaar heeft het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen het statuut van de coöperatieve vennootschap voorbehouden voor ondernemingen die zich inschrijven in het coöperatieve gedachtengoed. Wanneer is een vennootschap volgens de wetgever “echt” coöperatief? De CV moet voldoen aan een wettelijke definitie én de coöperatieve principes respecteren.

Op grond van art. 6:1 §1 WVV is de coöperatieve vennootschap (CV) “de vennootschap die als voornaamste doel heeft om aan de behoeften van haar vennoten dan wel derde belanghebbende partijen te voldoen en/of hun economische en sociale activiteiten te ontwikkelen, onder meer door met hen overeenkomsten te sluiten over de levering van goederen, de verrichting van diensten of de uitvoering van werken in het kader van de activiteit die de coöperatieve vennootschap uitoefent of laat uitoefenen”.

Deze omschrijving, geïnspireerd op de definitie van een coöperatie in de Europese Verordening betreffende de Europese coöperatieve vennootschap (SCE), stoelt op onderstaande criteria.

2.1 Voldoen aan de behoeften van de vennoten

Een vennootschap kan de CV-vorm aannemen, als haar voornaamste doel erin bestaat aan de behoeften van haar aandeelhouders te voldoen.

Iedere vennootschap voldoet op de één of andere manier wel aan een behoefte van haar aandeelhouders. Voor de CV-vorm, is het evenwel een vereiste dat dit het voornaamste doel is. Dat is al minder evident!

Het ultieme doel van de coöperatie bestaat er dan niet zozeer in om financiële meerwaarde te creëren en deze vervolgens bijvoorbeeld via dividenden uit te betalen. Wel om de vennoten te laten genieten van de activiteiten van de vennootschap en hen zo een voordeel te bezorgen.

De wettelijke definitie verwijst ook uitdrukkelijk naar overeenkomsten die worden gesloten tussen de CV en haar vennoten over de levering van goederen, de verrichting van diensten of de uitvoering van werken in het kader van de activiteit van de CV. Zo kunnen de zogenaamde “dienstverlenende vennootschappen” van de CV-vorm gebruik maken.

2.2 Ontwikkelen van de economische en sociale activiteiten van de vennoten

Het voornaamste doel van een CV kan ook bestaan in het ontwikkelen van de economische en sociale activiteiten van haar vennoten.

Dankzij deze bepaling kan de CV nog steeds voor uiteenlopende toepassingen aangewend worden. Zo laat deze omschrijving het gebruik van de CV voor middenvennootschappen toe: bijvoorbeeld aan een beroepsgroep als artsen die materiële middelen (bijv. een infrastructuur) ter beschikking stellen die noodzakelijk of nuttig zijn voor de uitoefening van hun beroep.

2.3 Voldoen aan de behoeften van moedermaatschappijen

De wettelijke definitie van de CV heeft ook oog voor de groepsstructuur waarbinnen (grotere) coöperatieve vennootschappen vaak werken.

Een CV kan ook tot doel hebben om aan de behoeften van haar moedervenootschappen en hun aandeelhouders te voldoen, al dan niet via de tussenkomst van dochtervenootschappen van de CV.

Eveneens mogelijk is dat de CV tot doel heeft om de economische en/of sociale activiteiten van de vennoten te bevorderen, via een participatie in één of meer andere vennootschappen.

2.4 Voldoen aan de behoeften van andere belanghebbenden

Het doel van een CV kan ten slotte ook bestaan in het voldoen aan de behoeften van “andere belanghebbende” partijen dan de vennoten.

Deze uitbreiding kan o.a. begrepen worden in de context van de sociale economie. Sociale ondernemingen kunnen immers hoofdzakelijk tot doel hebben, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving. Zo is het mogelijk dat het voornaamste doel van een CV erin bestaat voordelen te verstrekken aan andere personen dan haar vennoten: bijvoorbeeld tewerkstelling aanbieden aan laaggeschoolde en/of langdurig werklozen die geen job in het klassieke arbeidscircuit vinden. En dan kom je terecht bij de sociale onderneming, die een variante van de CV kan zijn. In een volgende katern lees je hier meer over.

VOORBEELD: verankering van het doel van een coöperatieve vennootschap in de statuten.

De Noordboom, erkende coöperatieve vennootschap bouwt energiezuinige woningen met hernieuwbare grondstoffen uit duurzame ontginning. De vennootschap streeft ernaar om haar werknemers nauw bij het beleid te betrekken. Het aandeelhouderschap ziet zij hiervoor als belangrijk instrument.

Artikel 3: DOEL

De vennootschap heeft tot doel voor eigen rekening aan de behoeften van haar vennoten te voldoen en/of hun economische en sociale activiteiten te ontwikkelen door te streven naar een lokale verankering van de tewerkstelling, een zo hoog mogelijke kwaliteit van het werk met inbegrip van billijke arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen en/of in te spelen op hun behoefte aan milieuvriendelijke bouwtoepassingen.

3. De coöperatieve finaliteit en waarden

Naast deze wettelijke definitie worden de coöperaties eveneens – en misschien zelfs vooral – gekenmerkt door hun specifieke waarden en principes. De wet verplicht CV's om deze voortaan minstens in hun statuten op te nemen.

Zo stelt art. 6.1 WVV: “De coöperatieve finaliteit en de waarden van de coöperatieve vennootschap worden beschreven in de statuten en, in voorkomend geval, aangevuld met een uitvoerigere toelichting in een intern reglement of een handvest.”

De memorie van toelichting verwijst hierbij naar de zogenaamde ICA-principes.

De coöperatieve waarden werden inderdaad door de internationale coöperatieve beweging geformuleerd. Met name ICA (Internationale Coöperatieve Alliantie), de organisatie die de coöperatieve beweging worldwide groepeert, formuleerde een definitie, 6 coöperatieve waarden en de 7 ICA-principes.

Ook op internationaal vlak worden de ICA-principes bijzonder relevant geacht. In 2001 erkende de **Verenigde Naties (VN)** de **Statement on the Cooperative Identity**. In 2002 volgde de **Internationale Arbeidsorganisatie (ILO)** en in 2004 de **Europese Commissie (EC)**.

3.1 De 6 coöperatieve waarden

Coöperaties zijn gebaseerd op de waarden:

1. zelfhulp
2. zelfverantwoordelijkheid
3. democratie
4. gelijkheid
5. gelijkwaardigheid
6. solidariteit

In de traditie van hun voorgangers geloven de vennoten bovendien in de waarden eerlijkheid, openheid, sociale verantwoordelijkheid en zorg voor anderen.

3.2 De 7 ICA-principes

1. Vrijwillig en open lidmaatschap

De coöperaties zijn organisaties, die openstaan voor elke persoon die van hun diensten gebruik kan maken, en die bereid zijn om de verantwoordelijkheden die uit het lidmaatschap voortkomen, op te nemen, zonder dat die persoon enige discriminatie op grond van zijn geslacht, sociale status, origine, politieke of religieuze overtuiging ondervindt.

2. Democratische controle door de leden

De coöperaties zijn democratische organisaties die door hun leden worden gecontroleerd. De leden nemen actief deel aan de beleids- en besluitvorming. Mannen en vrouwen die als gekozen vertegenwoordigers optreden zijn verantwoording verschuldigd aan de leden. In coöperaties van de eerste graad hebben de leden gelijk stemrecht en ook coöperaties op andere niveaus zijn democratisch georganiseerd.

3. Economische participatie vanwege de leden

De leden dragen op een billijke manier bij aan en controleren op democratische manier het kapitaal dat zij in hun coöperatie hebben geïnvesteerd. Meestal behoort minstens een deel van het opgebouwde kapitaal toe aan de coöperatie. De leden ontvangen slechts een beperkte vergoeding op het ingebrachte kapitaal.

De leden bestemmen overschotten voor een of meer van de volgende doeleinden: ontwikkeling van hun coöperatie, eventueel door het aanleggen van reserves, waarvan ten minste een deel ondeelbaar is; voordelen voor de leden in verhouding tot hun transacties met de coöperatie; en ondersteuning van andere door de leden goedgekeurde activiteiten.

4. Autonomie en onafhankelijkheid

Coöperaties zijn autonome zelfhulporganisaties die door hun leden worden gecontroleerd.

Als zij overeenkomsten sluiten met andere organisaties, waaronder regeringen, of kapitaal uit externe bronnen aantrekken, doen zij dat op voorwaarden die de democratische controle door hun leden waarborgen en hun coöperatieve autonomie in stand houden.

5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking

Coöperaties geven hun leden, vertegenwoordigers, bestuurders en werknemers vormingen, zodat zij doeltreffend aan de ontwikkeling van hun coöperatie kunnen bijdragen. Ze informeren bovendien het grote publiek, en in het bijzonder jongeren en besluitvormers, over de aard en de voordelen van de coöperatie.

6. Samenwerking tussen coöperaties

Coöperaties dienen hun leden zo doeltreffend mogelijk en versterken de coöperatieve beweging door bij voorkeur samen te werken via lokale, nationale, regionale en internationale structuren.

7. Aandacht voor de gemeenschap

Coöperaties werken aan de duurzame ontwikkeling van de samenleving via het beleid dat door hun leden wordt goedgekeurd.

VOORBEELD: beschrijving van de coöperatieve finaliteit en waarden in de statuten

Recupcentrale is een erkende coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk (cvso), die zich inschrijft in de circulaire economie via het hergebruiken van bouwmaterialen. In haar statuten worden de coöperatieve finaliteit en waarden als volgt weergegeven:

Artikel 3. Coöperatieve finaliteit en waarden

De vennootschap onderschrijft de coöperatieve waarden zelfredzaamheid, verantwoordelijkheidszin, democratie, gelijkheid, billijkheid en solidariteit. Om deze waarden concreet te verwezenlijken maakt de vennootschap werk van volgende principes:

- **De open toetreding**

De vennootschap staat open - zonder enige discriminatie op basis van welke persoonlijke kenmerken ook - voor alle kandidaat-vennoten die aan de toetredingsvoorwaarden van artikel 7.2 voldoen, die haar missie, visie en waarden onderschrijven.

- **Democratische controle door haar vennoten**

Elke vennoot heeft één stem, ongeacht zijn financiële inbreng.

- **Economische participatie door de leden**
De diverse types vennoten streven er via hun financiële inbreng naar dat de vennootschap hun aspiraties met betrekking tot de promotie en het gebruik van tweedehands bouwmaterialen kan waarmaken.
- **Autonomie en onafhankelijkheid**
De vennootschap is een zelfstandige organisatie die te allen tijde gecontroleerd moet kunnen worden door haar vennoten. Als de vennootschap akkoorden sluit met andere organisaties, inclusief overheden of financiële middelen aantrekt van externe bronnen, dan doet ze dat op een manier die de democratische controle door de leden en de autonomie van de coöperatie maximaal weet te waarborgen.
- **Informatieverstrekking over de coöperatieve principes**
De vennootschap brengt jaarlijks aan haar vennoten verslag uit over hoe zij de coöperatieve principes in de praktijk brengt en over de maatschappelijke en ecologische impact van haar activiteiten. Zij zal het coöperatieve karakter ook kenbaar maken via de gangbare communicatiekanalen.
- **Samenwerking tussen coöperaties**
Bij het aangaan van commerciële en andere relaties geeft de vennootschap de voorkeur aan partners uit de coöperatieve economie. Tevens streeft ze ernaar om de coöperatieve beweging te versterken via samenwerking met lokale, nationale, en internationale structuren, zoals bijvoorbeeld de Nationale Raad voor de Coöperatie.
- **Aandacht voor de gemeenschap**
De vennootschap werkt aan een duurzame economische en maatschappelijke ontwikkeling van de lokale gemeenschap waarin ze actief is door een bouwwijze te promoten die duurzaam is.

Deze coöperatieve waarden en principes vormen geen keurslijf. Elke coöperatie zal ze bijgevolg volgens haar eigenheid anders invullen. Toch kunnen/mogen ze volgens de coöperatieve beweging niet als losse, af te vinken elementen beschouwd worden. Integendeel: ze zijn sterk met elkaar verbonden. De praktijk leert evenwel dat als een coöperatieve vennootschap haar missie waarmaakt (“voldoen aan de behoeften van de vennoten”) de coöperatieve waarden en principes hier haast organisch uit voortvloeien.

De coöperatieve finaliteit en waarden zijn ook op wettelijk vlak niet vrijblijvend! Zo is het wijzigen ervan aan strenge regels onderworpen. Ten opzichte van de algemene vergadering dient een bijzondere procedure gevolgd te worden.

Indien het bestuursorgaan aan de algemene vergadering voorstelt om het voorwerp, de doelen, de finaliteit of de waarden van de vennootschap, zoals beschreven in de statuten aan te passen, moet zij de voorgestelde wijziging omstandig in een verslag verantwoorden. Indien dit verslag ontbreekt, is de beslissing van de algemene vergadering nietig.

De algemene vergadering kan over een wijziging van het voorwerp, de doelen, de finaliteit en de waarden van de vennootschap alleen dan geldig beraadslagen en besluiten, en behoudens andersluidende statutaire bepaling, wanneer de aanwezige of vertegenwoordigde aandeelhouders ten minste de helft van het totaal aantal uitgegeven aandelen vertegenwoordigen (art. 6:86 WvV).

Is de laatste voorwaarde niet nageleefd, dan is behoudens een andersluidende statutaire bepaling een tweede bijeenroeping nodig en de nieuwe vergadering beraadslaagt en besluit op geldige wijze, ongeacht het door de aanwezige of vertegenwoordigde aandeelhouders vertegenwoordigde aantal aandelen. Behoudens een andersluidende statutaire bepaling, is een wijziging alleen dan aangenomen wanneer zij ten minste vier vijfde van de uitgebrachte stemmen heeft gekregen, waarbij onthoudingen in de teller noch in de noemer worden meegerekend (art. 6:86 WVV).

Een CV die niet wordt opgericht conform de definitie van art. 6:1 WVV of de CV die bij oprichting wel aan de definitie beantwoordde maar in de loop van haar bestaan niet meer, kan op verzoek van een vennoot, elke belanghebbende derde of het openbaar ministerie in een procedure voor de ondernemingsrechtbank gerechtelijk worden ontbonden (art.6:127 WVV). De term “belanghebbende” dient in zijn gebruikelijke betekenis te worden begrepen en kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de concurrenten van de CV. De ondernemingsrechtbank kan de vennootschap wel een termijn toestaan om haar toestand te regulariseren (art. 6:127 WVV). Begrijp hieronder: de vennootschap in kwestie moet zich inschrijven in de definitie van art. 6:1 of zich omzetten in een besloten vennootschap.

Met een sanctie als de mogelijke ontbinding van zogenaamde oneigenlijke coöperaties door de ondernemingsrechtbank, geeft de wetgever een krachtig signaal: **oneigenlijke CV's worden niet langer gedoogd!**

4. Vennootschapsrechtelijke bijzonderheden van de coöperatieve vennootschap vanuit het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen

4.1 Terminologie

Aandeelhouders van een coöperatieve vennootschap kunnen in de statuten “vennoten”, “aandeelhouders”, “coöperanten” of “leden” genoemd worden, dan wel een soortgelijke benaming dragen (art. 6:2 WVV).

In de praktijk gebruiken de meeste coöperaties de term “vennoten” of “coöperanten”. De term “aandeelhouder” wordt eerder geassocieerd met iemand die “mede-eigenaar” van een vennootschap is en in die hoedanigheid financiële meerwaarde nastreeft; de begrippen “vennoot” en “coöperant” geven eerder aan dat iemand deelgenoot in de vennootschap is en dus samen met andere vennoten of coöperanten sterk betrokken of belanghebbende is bij en van het beleid van zijn vennootschap. De termen “vennoot” of “coöperant” stroken dus het best met de eigenheid van de coöperatieve vennootschap.

4.2 Bijzondere pluraliteitsvereiste

De coöperatieve vennootschap moet op straffe van nietigheid worden opgericht door minstens drie aandeelhouders (art. 6:3 WVV).

Hiermee verschilt de CV van de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap die voortaan “eenhoofdig” en dus door één aandeelhouder opgericht kunnen worden. Wanneer de CV tijdens haar bestaan door uittredingen in ondertal geraakt, kan zij zelfs gerechtelijk ontbonden worden (art. 6:126 WVV).

In de mate van het mogelijke kan de rechtbank eerst een regularisatietermijn toekennen, zodat de nietigheid gedekt kan worden (art. 2:38 WVV). De voornaamste beweegreden voor deze meerhoofdigheid is het collectieve aspect van de coöperatieve vennootschap. Een minimum aantal vennoten strookt met de achterliggende idee dat een coöperatie een groep mensen is die gezamenlijk een bepaald doel willen verwezenlijken.

4.3 Soorten effecten

Wat de uitgifte van effecten betreft, verschilt de regeling van de CV grondig met die van de BV. De coöperatieve vennootschap kan enkel aandelen op naam mét stemrecht en obligaties uitgeven (art. 6:19, eerste lid WVV). Er mogen dus geen andere dan bovengenoemde effecten (bijvoorbeeld winstbewijzen of inschrijvingsrechten) uitgegeven worden. Een uitzondering op de regel is de CV-gereguleerde onderneming, in de zin van de Bankwet. Deze laatste kan alle effecten uitgeven binnen de grenzen van haar wettelijk statuut, zolang de aandelen op naam zijn (art. 6:19, derde lid WVV).

Aandelen van een coöperatieve vennootschap kunnen niet worden toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt, noch op een niet gereguleerde markt (art. 6:1 §2 WVV). In tegenstelling tot een NV en zelfs een BV kunnen coöperatieve aandelen dus nooit beursgenoteerd zijn.

4.4 De toetreding tot de vennootschap

De coöperatie is van oudsher gekend omwille van de veranderlijkheid van haar vennoten: op elk moment en zonder veel formaliteiten zoals een statutenwijziging moeten vennoten kunnen toetreden.

Het open karakter van de coöperaties onderscheidt hen wezenlijk van de BV. Vermits een coöperatie precies bestaat om een antwoord te formuleren op de behoeften van haar vennoten, moet elke persoon die die behoefte heeft, logisch gezien een aandeel kunnen nemen (“aansluiten”) en op die manier toegang krijgen tot de diensten van de coöperatie.

Met elk lidmaatschap worden de eigen middelen van de coöperatie verhoogd, en dus ook de middelen om in de behoeften van de vennoten te voorzien.

Gezien het inherent open karakter van de coöperatie vereist de toetreding van een nieuwe vennoot of het nemen van nieuwe aandelen noch een bijeenroeping van een algemene vergadering, noch een statutenwijziging, noch een notariële akte, noch een publicatie in het Belgisch Staatsblad (art 6:106 WVV).

Dit in tegenstelling tot een besloten vennootschap (BV) waar de toetreding van nieuwe aandeelhouders of het nemen van nieuwe aandelen via een notariële akte moeten gebeuren.

Derden kunnen dus zonder statutenwijziging tot de CV toetreden indien zij aan de statutaire vereisten voldoen om vennoot te worden (art. 6:106 WVV). De statuten kunnen bepalen dat het bevoegde orgaan een kandidaat verwerver kan weigeren, op voorwaarde dat de weigering wordt gemotiveerd (art 6:106 WVV). Het bestuursorgaan dient zijn eventuele weigering te motiveren aan de hand van de statutaire lidmaatschapsvoorwaarden. Ook zal uit de motivatie moeten blijken dat de kandidatuur niet geweigerd werd op grond van het geslacht, sociale status, origine, politieke of religieuze overtuiging van de aanvrager. Ook deze wettelijke bepaling sluit dus naadloos aan bij het eerste ICA-principe.

Met betrekking tot de toetreding van vennoten biedt het statuut van coöperatieve vennootschap nog altijd veel meer flexibiliteit dan de BV waar er nog steeds een notariële akte nodig is om nieuwe aandeelhouders te laten toetreden (art. 5:120 §1 WVV).

Het bestuursorgaan van een coöperatieve vennootschap is bevoegd om nieuwe aandelen uit te geven. Deze bevoegdheid kan statutair evenwel aan de algemene vergadering gedelegeerd worden (art. 6:108, §1, eerste lid WVV).

De bevoegdheid van het bestuursorgaan is evenwel beperkt tot de uitgifte van reeds bestaande soorten aandelen. Enkel de algemene vergadering kan een nieuwe soort aandelen in het leven roepen of de rechten die aan een soort aandelen verbonden zijn, wijzigen. Als gevolg van zo'n beslissing moeten de statuten aangepast worden. De ratio legis is het maximaal vrijwaren van de rechten van de bestaande vennoten. De uitgifte van een nieuwe soort aandelen kan immers de bestaande aandeelhoudersstructuur en de rechten van de vennoten sterk beïnvloeden.

4.5 Overdracht van aandelen aan bestaande vennoten

In principe kan een vennoot zijn aandelen overdragen aan een andere vennoot. De coöperatie heeft reeds eerder geoordeeld dat de overnemende vennoot bij zijn intrede aan de lidmaatschapscriteria van de coöperatie voldoet (art. 6:52 WVV).

De statuten mogen de overdracht van aandelen evenwel afhankelijk maken van bepaalde voorwaarden, zoals de goedkeuring door een orgaan van de vennootschap (het bestuursorgaan of de algemene vergadering) of een overdracht alleen toelaten tussen houders van dezelfde soort aandelen: "A-aandelen kunnen enkel overgedragen worden aan andere vennoten (houders van aandelen soort A)". Ten slotte bestaat zelfs de mogelijkheid om de overdracht tussen vennoten statutair volledig te verbieden (art. 6:52 WVV).

4.6 Overdracht van aandelen aan derden

Voor de overdracht van aandelen aan derden gelden beperkende regels. Wanneer een vennoot zijn aandelen overdraagt aan een persoon die nog geen vennoot is, dan betekent dat de facto een nieuw lidmaatschap. Bijgevolg moet het bestuursorgaan of de algemene vergadering, afhankelijk van wie statutair de beslissingsbevoegdheid over deze materie toegewezen kreeg, afoetsen of de potentiële overnemer aan de toetredingsvoorwaarden voldoet.

Het WVV voorziet zelfs een dubbele drempel. Een overdracht van aandelen aan een derde is enkel mogelijk indien die derde zowel tot de door de statuten bepaalde categorieën behoort en bovendien ook nog voldoet aan de statutaire vereisten om vennoot te worden (art 6:54 WVV). Dat geldt ook bij een overgang onder algemene titel, bijvoorbeeld in het kader van een fusie of het overlijden van een vennoot.

In het verlengde van de toetsingsbevoegdheid ligt de bevoegdheid om een kandidaat-overnemer te weigeren als het bestuursorgaan of, in voorkomend geval, de algemene vergadering hem niet geschikt acht. Ook kandidaten die ogenschijnlijk aan alle criteria voldoen, kunnen geweigerd worden. De weigering dient wel te allen tijde gemotiveerd te zijn (art 6:54 WVV). Wellicht voerde de wetgever deze motivatieplicht in met het oog op het ICA-principe van "de open toetreding" dat stelt dat de vennootschap een vennoot nooit mag weigeren op basis van diens persoonlijke kenmerken. Desondanks sanctioneert het WVV het niet naleven van de motivatieplicht niet.

Een niet-conforme overdracht aan een derde is niet tegenwerpelijk aan de vennootschap of aan derden, ongeacht de goede of de kwade trouw van de overnemer (art. 6:54 WVV).

4.7 De uittreding uit de vennootschap of de terugname van aandelen

De coöperatieve vennootschap heeft een eigen regeling voor het uittreden van vennoten. De statuten kunnen de uittreding van vennoten uitgebreid moduleren, zonder ze evenwel volledig te mogen verbieden.

Enkele voorbeelden uit statuten van dergelijke moduleringen:

- Een uittreding of terugname is pas mogelijk met ingang van het derde boekjaar na het moment van intrede of na aankoop van de aandelen
- Per boekjaar kan slechts 5% van de vennoten uittreden
- De uittredende vennoot dient zelf een kandidaat-vennoot voor te dragen
- De uittreding is slechts toegelaten voor zover zij de normale werking van de vennootschap niet in gevaar brengt.

Volgens het principe van het open lidmaatschap moet een vennoot uit de coöperatie kunnen vertrekken, wanneer hij dat wil en in het bijzonder wanneer hij niet langer de behoefte of de wil heeft om een beroep te doen op haar diensten. Hij krijgt dan zijn inbreng volledig of gedeeltelijk terugbetaald, de coöperatie schrappt zijn aande(e)l(en) en bijgevolg daalt het eigen vermogen van de coöperatie.

Wat betreft de timing van de uittreding voorziet het WVV in enkele vernieuwingen. De regel dat vennoten slechts gedurende de eerste zes maanden van het boekjaar kunnen uittreden is niet langer van dwingend recht. Indien de statuten hiervan niet afwijken, blijft deze regel echter wel suppletief gelden (art. 6:120, §1, tweede lid, 2° WVV). Nog een nieuwe regel van aanvullend recht is dewelke de uittreding pas laat aflopen op de laatste dag van de zesde maand van het boekjaar (art. 6:120, §1, tweede lid, 4° WVV). Tot die dag blijven de uittredende leden dus hun rechten en plichten van het aandeelhouderschap uitoefenen. Vennoten kunnen bijvoorbeeld nog deelnemen aan de algemene vergadering die beslist over de goedkeuring van de jaarrekening van het afgelopen boekjaar, hun inzagerecht in het aandeelhoudersregister uitoefenen of gehouden worden tot bepaalde afname- of leveringsplichten tegenover de vennootschap.

Was het een regel van dwingend recht in het oude Wetboek van Vennootschappen dat de berekening van het scheidingsaandeel gebeurde op basis van boekjaar waarin de uittreding gevraagd werd, dan is het voortaan een regel van aanvullend recht dat het scheidingsaandeel berekend wordt op basis van de laatst goedgekeurde jaarrekening.

Het bestuursorgaan brengt verslag uit over de geweigerde uittredingsverzoeken an sich en hun motivatie om tot de weigering te beslissen. Verder vermeldt het in zijn verslag ook minimaal het aantal uitgetreden vennoten en hun soort aandelen, de betaalde vergoeding en eventuele overige modaliteiten. De statuten kunnen bepalen dat de identiteit van de uitgetreden aandeelhouders ook meegedeeld wordt (art. 6:120, §2, eerste lid WVV).

4.8 De uitsluiting van een vennoot

De klassieke geschillenregeling, zoals die in boek twee van het WVV beschreven wordt voor de NV en BV en waar de voorzitter van de ondernemingsrechtbank de geschillen tussen de vennoten beslecht, is niet van toepassing op de CV. Een CV kent haar eigen geschillenregeling via de zogenaamde uitsluitingsprocedure.

De coöperatie kan een vennoot uitsluiten “om gegronde redenen” of wegens andere redenen die bij voorkeur in de statuten worden vermeld (art. 6:123, §1, eerste lid WVV).

De beslissing tot uitsluiting moet door de algemene vergadering worden genomen, tenzij de statuten die bevoegdheid aan het bestuursorgaan toevertrouwen. Het voorstel tot uitsluiting wordt naar de vennoot verstuurd per aangetekend schrijven of via e-mail als hij een e-mailadres aan de coöperatie heeft meegedeeld met het oog op haar communicatie met hem. De vennoot kan zijn opmerkingen binnen de maand via e-mail of per aangetekend schrijven meedelen. Hij kan eveneens vragen dat hij wordt gehoord.

Het bestuursorgaan communiceert de beslissing daarna binnen de twee weken aan de vennoot (via e-mail of per aangetekend schrijven). De beslissing tot uitsluiting moet worden gemotiveerd.

De uitgesloten vennoot zal de waarde van zijn aandelen terugbetaald krijgen, tenzij de statuten anders bepalen. Het terug te betalen bedrag wordt bepaald zoals bij een ontslag en onder dezelfde voorwaarden van een voldoende nettoactief en voldoende liquiditeiten.

Let wel: de nettoactiefest is de bevoegdheid van de algemene vergadering. Indien het bestuursorgaan het niet wenselijk zou achten om een tussentijdse AV samen te roepen voor deze test in het kader van de uitsluiting van een vennoot, kan zij op de jaarlijkse AV systematisch een nettoactiefest laten goedkeuren; ook al is er nog geen zicht op uittredingen of uitsluitingen.

Wat de timing betreft, verloopt de mogelijkheid tot uitsluiting niet synchroon met de mogelijkheid tot uittreding. In tegenstelling tot de uittreding, kan de uitsluiting wel tijdens de tweede helft van het boekjaar plaatsvinden en heeft ze niet pas uitwerking op de laatste dag van de zesde maand van het boekjaar (art. 6:123, §3, eerste lid WVV).

4.9 Overlijden van een vennoot, faillissement of vereffening van de vennoot-rechtspersoon

Wanneer een vennoot overlijdt, wordt dat automatisch beschouwd als een “uittreding van rechtswege”. De waarde van diens aandeel wordt dan aan zijn erfgenamen uitbetaald. Het te storten bedrag wordt op dezelfde manier vastgelegd als bij een uittreding en kan enkel onder dezelfde voorwaarden worden terugbetaald (art. 6:121, eerste lid WVV).

De statuten kunnen evenwel andere gevolgen van het overlijden van een vennoot voorzien, in het bijzonder de overdracht van het aandeel aan de erfgenamen die dat wensen en mits de bekrachtiging door het bestuursorgaan, wanneer die erfgenamen nog geen vennoot waren. In dat geval wordt de overdracht beschouwd als “een overdracht aan derden” en moet de erfgenaam het aandelenregister ondertekenen om de overdracht te registreren. Het bestuursorgaan zal de vermelding mee ondertekenen.

Voorbeeld uit de statuten

Het overlijden van een vennoot wordt vanwege de vennootschap niet automatisch beschouwd als een uittreding van rechtswege. De overdracht van aandelen aan de wettelijke of testamentaire erfgenamen wordt beschouwd als een overdracht van aandelen aan derden zoals vastgelegd in artikel 10 van deze statuten. De betreffende erfgenamen zullen de vennootschap op de hoogte dienen te brengen van het overlijden van de vennoot. Zij zullen desgevallend een attest van erfopvolging moeten bezorgen en ook de successierechten op de aandelen van de overleden vennoot dienen te betalen.

Hoewel bij die regels voor een overlijden wordt verondersteld dat het om een natuurlijke persoon gaat, zijn ze eveneens van toepassing wanneer een rechtspersoon-vennoot verdwijnt. Wanneer de coöperatie onder haar vennoten een vennootschap, een VZW of een stichting telt die failliet wordt verklaard of ontbonden wordt, dan verliest die rechtspersoon dus automatisch de hoedanigheid van vennoot. De coöperatie neemt bij voorkeur contact op met de vereffenaar of de curator om de waarde van de aandelen uit te betalen.

4.10 Het scheidingsaandeel

Vennoten kunnen uittreden of uitgesloten worden lastens het vennootschapsvermogen. Het scheidingsaandeel dat zij daarbij ontvangen is de tegenwaarde voor de aandelen van de uittredende of uitgesloten vennoten. Het WVV geeft een wettelijke basis aan de berekening van het scheidingsaandeel, zij het dat die van aanvullend recht is.

Als de coöperatie geen verlies heeft gemaakt of zelfs overgedragen winsten heeft, krijgt de vennoot die de coöperatie verlaat in principe enkel het bedrag terug dat hij naar de coöperatie had gestort voor de aankoop van zijn aandelen (inbrengwaarde van het aandeel).

Het Wetboek bepaalt dus standaard dat de vertrekkende vennoten geen meerwaarde meenemen, zelfs als er winsten zijn gereserveerd. Van dit basisprincipe mag evenwel statutair afgeweken worden (art. 6:120 §1 WVV).

Zo kunnen de statuten bijvoorbeeld als berekeningswijze de boekwaarde van de laatst goedgekeurde jaarrekening hanteren. Evengoed kunnen de statuten een formule bevatten waarbij het scheidingsaandeel hoger is (of kan zijn) dan de nettoactief waarde van de aandelen zoals die blijkt uit de laatste goedgekeurde jaarrekening. Bijvoorbeeld bij CV's met vastgoed of financieel vast actief waarop latente, boekhoudkundig niet tot uitdrukking gebrachte, meerwaarden rusten.

De statuten kunnen tevens een onderscheid maken tussen “good leavers” en “bad leavers” en bijvoorbeeld vennoten die uittreden laten genieten van de boekwaarde en de uitgesloten vennoten maximaal hun oorspronkelijke inbreng teruggeven.

4.11 Statuten- en doelwijziging

In tegenstelling tot de BV kent de CV met betrekking tot het wijzigen van de statuten en/of het voorwerp en het coöperatief doel een regeling van aanvullend recht, die dus op maat van het ondernemingsproject kan gesneden worden. Vooral voor coöperaties met veel vennoten is het behalen van een bepaald quorum voor bijvoorbeeld een statutenwijziging onrealistisch.

De standaardregel in de wet is dat statuten enkel gewijzigd kunnen worden als de aanwezige (of vertegenwoordigde) vennoten minstens de helft van het totaal aantal uitgegeven aandelen vertegenwoordigen, en als minstens drie vierde ($\frac{3}{4}$) van de aanwezige en vertegenwoordigde stemmen de wijziging goedkeuren. Onthoudingen worden in de teller, noch in de noemer meegerekend (art. 6:85 WVV).

Wanneer de wijzigingen gaan over de rechten die aan een of meerdere aandelenklasse(n) (“soorten”) zijn gekoppeld, moet de beslissing binnen elke soort worden genomen met naleving van de aanwezigheids- en meerderheidsvereisten voorgeschreven voor een statutenwijziging (art.6:87 WVV).

Als de voorgestelde wijziging gaat over het voorwerp, de doelen, de finaliteit of de waarden van de vennootschap moet het bestuursorgaan een verslag opstellen om zijn voorstellen in detail te rechtvaardigen. Dat verslag wordt naar de vennoten meegestuurd, samen met de verzending van de uitnodigingen. Als standaardinstelling in de wet, kunnen het voorwerp, de doelen, de finaliteit of de waarden van de coöperatie enkel worden gewijzigd als de aanwezige (of vertegenwoordigde) vennoten minstens de helft van het totaal aantal uitgegeven aandelen vertegenwoordigen, en als minstens vier vijfde ($\frac{4}{5}$) van de stemmen de wijziging goedkeuren. De onthoudingen worden niet meegeteld in de teller, noch in de noemer. Ook hier kunnen de statuten het quorum uitsluiten, verhogen of verlagen en een andere meerderheid vaststellen (art. 6:86 WVV).

Ook met betrekking tot fusies en splitsingen genieten vennoten van een coöperatieve vennootschap van een bijzondere bescherming in vergelijking met aandeelhouders van de andere rechtsvormen: een vennoot kan in de loop van het boekjaar uittreden vanaf de bijeenroeping van een algemene vergadering die moet besluiten over de fusie of de splitsing van de vennootschap, zonder dat hij aan enige andere voorwaarde moet voldoen. Het volstaat om de vennootschap uiterlijk vijf dagen vooraf kennis te geven van zijn uittreding (art. 12:29 §2, art. 12:42 §2, art. 12:52 §2, art. 12:66 §2 en art. 12:82 §2 WVV).

II. DE VERSCHILLEN TUSSEN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP EN ANDERE ORGANISATIEVORMEN.

Supra gingen we dieper in op de eigenheid van de coöperatieve vennootschap in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen. In onderstaande tabel geven we een schematisch overzicht van de verschillen tussen de CV en alle courante vennootschapsvormen.

	CV	BV	NV	CommV	VOF
OPRICHTING					
TYPE AKTE	Authentiek (via notaris)	Authentiek	Authentiek	Onderhands	Onderhands
FINANCIËEL PLAN BIJ OPRICHTING	Inhoud wettelijk vastgelegd	Inhoud wettelijk vastgelegd	Inhoud wettelijk vastgelegd	Niet vereist	Niet vereist
KAPITAAL					
MINIMUM KAPITAAL IN EURO	Geen minimum bedrag, wel voldoende aanvangsvermogen	Geen minimum bedrag, wel voldoende aanvangsvermogen	€ 61.500 (volledig volstort)	Geen minimum-betrag – ingebrachte goederen vormen onverdeeld vermogen	Geen minimum bedrag – ingebrachte goederen vormen onverdeeld vermogen
VENNOTEN					
MINIMUM AANTAL OPRICHTERS	3	1	1	2	2
AANSPRAKELIJKHEID VENNOTEN	Beperkt tot hun financiële inbreng	Beperkt tot hun financiële inbreng	Beperkt tot hun financiële inbreng	Gecommanditeerde vennoten onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk; stille vennoten beperkt tot hun inbreng	Vennoten onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk
AANDELEN					
TYPE	Op naam	In principe op naam, uitzonderingen mogelijk	Niet op naam (naamloos)	Op naam	Op naam
OVERDRAAGBAARHEID	Vrij overdraagbaar tussen vennoten (tenzij in statuten anders bepaald)	Vrije overdraagbaarheid mogelijk	Vrij overdraagbaar	Niet overdraagbaar (tenzij andere overeenkomst)	Niet overdraagbaar (tenzij andere overeenkomst)

	CV	BV	NV	CommV	VOF
AANDELEN (VERVOLG)					
NIEUWE VENNOTEN	Kan bij gewone beslissing van bestuur of algemene vergadering	Kan, gebeurt steeds via notariële akte	Het bestuur of algemene vergadering kan nieuwe aandelen uitgeven	Niet mogelijk (tenzij andere statutaire bepaling) Publicatie in B.S.	Niet mogelijk (tenzij andere statutaire bepaling) Publicatie in B.S.
UITGIFTE VAN NIEUWE AANDELEN	Regeling volgens de statuten – zonder notariële akte	Via notariële akte	Kapitaalverhoging via statutenwijziging met notariële akte	Via unanieme beslissing van de vennoten of via overeenkomst	Via unanieme beslissing van de vennoten of via overeenkomst
TERUGNAME VAN AANDELEN	Regeling volgens de statuten – zonder notariële akte	1 x per jaar voor einde boekjaar via notariële akte	Kapitaalvermindering via statutenwijziging met notariële akte	Via unanieme beslissing van de vennoten of via overeenkomst	Via unanieme beslissing van de vennoten of via overeenkomst
STEMRECHT	Alle aandelen moeten stemrecht hebben. In principe x aandelen = x stemmen, maar grote statutaire vrijheid	Minstens 1 aandeel met stemrecht. In principe x aandelen = x stemmen, maar grote statutaire vrijheid	Niet-beursgenoteerd: meervoudig stemrecht mogelijk. Beursgenoteerd: dubbel stemrecht statutair mogelijk voor trouwe aandeelhouders (≥ 2 jaar)	Eenparigheid (tenzij andere overeenkomst)	Eenparigheid (tenzij andere overeenkomst)
WINST-UITKERING	Onderworpen aan balans- en liquiditeitstest. Maximaal 6 % voor de CV erkend als Sociale Onderneming	Onderworpen aan balans- en liquiditeitstest	Geen uitkering mogelijk als op afsluitdatum boekjaar het nettoactief is gedaald tot onder het bedrag van het gestorte kapitaal	Vrij	Vrij
BESTUUR					
MINIMUM AANTAL BESTUURDERS	1 bestuurder	1 bestuurder	1 bestuurder. Drie mogelijke formats: Enige bestuurder Klassiek college Duaal bestuur (=directieraad en raad van toezicht)	1 zaakvoerder; stille vennoot mag geen bestuursdaden stellen	1 zaakvoerder

Volgend katern

Erkenning en erkenningsvoorwaarden van de coöperatieve vennootschap door de federale minister van Economie

In het volgende katern van dit Vademecum van de coöperatieve vennootschap behandelen we uitgebreid de erkenningen die coöperatieve vennootschappen van de federale minister van Economie kunnen krijgen: **de erkende coöperatieve vennootschap, de sociale onderneming en de erkende coöperatieve vennootschap - sociale onderneming (erkende CVSO)**.

We gaan dan dieper in op de erkenningsvoorwaarden, de fiscale en andere voordelen van de verschillende erkenningen, de verplichte verslaggeving, de werking van de Nationale Raad voor de Coöperatie, Tevens geven we tal van voorbeelden van hoe coöperaties de verschillende erkenningsvoorwaarden statutair verankeren.

Publicatie: maart 2023.

Colofon

Het Vademecum van de coöperatieve vennootschap is een initiatief van Febecoop Vlaanderen-Brussel VZW en Coopfabrik CV.

<https://vlaanderen-brussel.febecoop.be>

<https://coopfabrik.be>

Verantwoordelijke uitgever:

Peter Bosmans, Kapelstraat 84, 3140 Keerbergen

Auteurs:

Peter Bosmans, Marc Bosschaert

Vormgeving:

Evivanca

Contact:

p.bosmans@febecoop.be

marc.bosschaert@coopfabrik.be